

Bakalářská práce

Bydlení jako téma architektury a filosofie

Autor: Darya Berazavik

Vedoucí práce: Ing. arch. Mgr. Marie Pětová, Ph.D.

Posudek vedoucího:

Kolegyně Darya Berazavik předložila bakalářskou práci, u níž sice figuruji jako „vedoucí“, kterou jsem ovšem de facto nevedla, neboť ji autorka během psaní nekonzultovala a text jsem viděla poprvé až po odevzdání. Jakkoli je samostatnost jistě chvályhodná, v tomto případě byla rozhodně na škodu. Téma si přitom kolegyně Berazavik vybrala pěkné a zajímavé, ačkoli obtížné a velmi široké. Nicméně i způsob, jakým je chtěla zúžit a zpracovat, zvolila dobře. Míním tím celkový rozvrh práce, který předpokládal vyjasnit pojmy *bydlení* a *stavění* u Martina Heideggera a získat tím filosofické zázemí a perspektivu pro přemýšlení o architektuře - a to opět nikoli obecně, ale konkrétně o tvorbě jednoho architekta, totiž Antonia Gaudího. Tento záměr se však, bohužel, nepodařilo uspokojivě naplnit.

Vzhledem k tomu, že autorka nepíše ve své mateřštině, záměrně neposuzuji práci po jazykové stránce a pominu též spíše než chyby nešťastná vyjádření typu „Pojem bydlení není českou ani zahraniční literaturou příliš popisován. Většina autorů zabývajících se touto problematikou se opírá o dílo Martina Heideggera.“ (str. 3). („Bydlení“ není prvotně „pojmem“, ale zcela běžné slovo označující záležitost, kterou většinou jaksí řadíme do oboru architektury, proto je též v literatuře tohoto oboru - ať již popularizační či přísně teoretické - frekventované. Na druhé straně na poli filosofie je ve svém myšlení učinil v silném slova smyslu „pojmem“ až Heidegger, když *bytí člověka* určil právě jako *bydlení*. Pak je ovšem přirozené, že se ti, kdo tímto směrem uvažují, na Heideggera odvolávají.)

Po mém soudu je nejslabším místem práce pasáž referující Heideggerovo chápání „stavění“ a „bydlení“ (kap. 2.1). Nejenže si z této kapitoly bez znalosti Heideggerových textů není možné opravdu udělat alespoň základní představu o smyslu, v jakém Heidegger tyto termíny užívá a jak jim rozumí; není mi ani zcela zřejmé, zda jim správně porozuměla sama autorka. A nepřesvědčují mě o tom ani kapitoly 2.3 a 2.4, které se snaží Heideggerovo stanovisko vysvětlit podrobněji a učinit základem pro chápání architektury. Do jisté míry to lze přičíst faktu, že v případě Heideggerových textů nepracuje kolegyně Berazavik s německých originálem, ale s jeho anglickým překladem, který

pak opět převádí do češtiny. Vzhledem k obtížnosti Heideggerových textů bylo možná lépe zůstat u jejich interpretace od Christiana Norberga-Schulze, který z Heideggera vychází a po mém soudu jeho koncepci velmi srozumitelně ilustruje tím, jak sám s touto optikou o architektuře uvažuje. Zcela nesrozumitelná je pro mne kapitola 2.2 Prostor. Možná spíše než odkaz k platónskému pojetí geometrie (které je ne zcela jasně propojeno s Heideggerovým rozuměním souvislosti člověka a prostoru), by byl na místě výklad Heideggerova chápání *místa* a *prostoru* a jejich vztahu. (Pokud nacházím jisté náznaky tohoto výkladu, pak opět poznamenané převodem termínů přes angličtinu.)

V druhé části práce se kolegyně Berazavik věnuje bydlení z hlediska architektury a ptá se, zda existuje „ideální architektura“, tedy architektura, která by byla skutečně člověku v silném slova smyslu *domovem*, tzn. „existenciální oporou“, o níž mluví Norberg-Schulz. Tuto otázku promýšlí na příkladu tvorby katalánského architekta Antonia Gaudího. Jeho tvorbu se snaží ukázat a pochopit jak v kontextu architektova života, tak v kontextu epochy, do níž patřil, resp. v kontextu situace katalánského umění této doby, jeho proudů i směřování. Odkazuje se přitom zejména na jeho hodnocení Salvádorem Dalí, tedy umělcem v mnoha ohledech Gaudímu blízkým. Začlenění Gaudího tvorby do kontextu, pro které se autorka rozhodla, bylo jistě na místě, nicméně muselo by být provedeno systematictěji a s porozuměním pojmů, s nimiž se v teorii architektury pracuje. Jistá „neučesanost“ těchto podkapitol (tedy 3.1 Život Antonia Gaudího, 3.2 Analýza architektonického kontextu epochy Antonia Gaudího, 3.3 Revoluce pocitu originality a Historie katalánského modernismu, která vypadla z obsahu) není totiž dána pouze tím, že pro autorku není čeština mateřským jazykem a spěchem, za jakého práce jako celek zjevně vznikala.

Jako konkrétní příklad Gaudího architektonické tvorby pak kolegyně Berazavik zvolila objekt Casa Mila, známý též jako La Pedrera, k němuž se váže i obrazová příloha v závěru práce. K popisu objektu sloužily autorce zjevně spíše popularizační publikace, takže je jako základ dalších úvah a interpretací značně diskutabilní, resp. nepoužitelný. To se též ukazuje v následující kapitole (podkapitola Gaudí a filosofie), která se snaží vrátit k otázce po „ideální architektuře“ a ukázat, že Gaudího stavby takovému nároku odpovídají. Již se však v podstatě nevrací k předcházejícímu popisu objektu (jenž se tak v celku práce stává poněkud zbytečným) a odkazuje spíše na myšlenky Gadamerovy a především se opírá o nedávno vydanou práci Karstena Harries *Etická funkce architektury*. To je jistě v pořádku, nicméně vzhledem k tomu, jak je práce vystavěna jako celek, by bylo vhodné se přece jen vrátit k Heideggerově koncepci, kterou v první části práce kolegyně (byť diskutabilně) představila jako východisko, z něhož hodlá o architektuře uvažovat a z něhož má též smysl hovořit o architektuře jako o oné „existenciální opoře člověka“. Obávám se však, že by se patrně neobešla bez alespoň základního objasnění souvislosti Heideggerovy koncepce *součtveří* a vztahu *věci* a *místa*. (Jinou, rovněž smysluplnou variantou, by pak bylo od začátku vycházet z Karstena Harries - smysl práce by samozřejmě zůstával týž, neboť i on z Heideggera vychází a čerpá.)

Závěrečnou kapitolu pak autorka končí tím, že úvahu posouvá směrem k dalšímu tématu, k němuž směřuje Heideggerovo *Bauen, Wohnen, Denken* – tedy ke vztahu *bydlení* a *myšlení*. Jakýkoli výklad či alespoň náznak výkladu toho, jak Heidegger onu souvztažnost míní, však postrádám.

Byť bych přešla všechny výhrady, které lze mít k jednotlivým výše popsaným kapitolám, stejně jako úspěchanost celé práce projevující se v řadě formálních drobností i chybějící závěrečnou redakci, která se již zjevně nestihla, zůstává stále ještě jedna, pro mne zásadní připomínka: práce nedrží pohromadě jako celek, souvislosti jsou místy spíše naznačené a nevím, zda je to dáno tím, že

se autorka pustila do tématu, které je příliš těžké, nebo tím, že nedokáže dostatečně srozumitelně vyjádřit obtížné myšlenky v jazyce, který je pro ni cizí.

Vzhledem k výhradám, které jsem formulovala výše, nemohu práci hodnotit jako dostatečnou a vyhovující nárokům, které jsou na FHS UK na bakalářskou práci kladeny.

Ovšem s přihlédnutím k jazykovému handicapu, který autorka má a který ji zjevně brzdí zejména v písemném projevu, připouštím, že by bylo možné při obhajobě uspět. Ovšem pouze za předpokladu, že by kolegyně Berazavik uspokojivě vyložila problematiku tak, jak si sama vytkla, tzn. kdyby:

- 1) vysvětlila Heideggerovy pojmy *bydlení* a *stavění*, s to včetně v práci pouze naznačených termínů „Pfleger“ a „Errichten“ (na straně 4 jsou přes angličtinu přetlumočeny jako „pěstování“ a „vyvýšení“);
- 2) řekla, co to potom znamená konkrétně pro úvahy o architektuře, resp. o jednotlivých stavbách;
- 3) ukázala, čím se Gaudí - jak tvrdí - přibližuje tomu, co nazývá „ideálním architektem“ (sama bych se raději ptala, čím jsou Gaudího stavby onou „existenciální oporou“, o níž mluví citovaný „Norberg-Schulz“);
- 4) vysvětlila, jak rozumí tvrzení, že „z určitého pohledu architektura prostředkem k bydlení není“ a že „k bydlení jako takovému přispívá naše samotné myšlení“ (str. 26).

V Praze dne 8. 10. 2013

Marie Pětová